

УДК 347.122

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.4>**Георгій Смірнов,***студент магістратури юридичного факультету**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕДЕННЯ ПРАВ ТА ОBOB'ЯЗКІВ ПОКУПЦЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНОГО ПЕРЕВАЖНОГО ПРАВА В КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИНАХ

Стаття присвячена аналізу особливостей національного законодавства в частині регулювання такого способу захисту переважного права в корпоративних відносинах, як переведення прав та обов'язків покупця. Наведений у статті аналіз нормативних положень та судової практики спрямований на виявлення особливостей здійснення захисту переважного права та наведення власних пропозицій щодо вдосконалення захисту переважного права. Зокрема, автором встановлено неузгодженість корпоративного законодавства щодо регулювання переведення прав та обов'язків покупця. Залежно від господарського товариства, чинне законодавство демонструє різний підхід до регулювання умов та процедури захисту порушеного переважного права. Встановлено недоліки юридичної техніки під час формулювання законодавчих положень. Зокрема, чинне законодавство демонструє неточність формулювання реалізації принципу пропорційності щодо переведення прав та обов'язків покупця в корпоративних відносинах; спеціальна норма щодо переважного права структурно передуює загальній нормі тощо. Наголошено на надмірному застосуванні аналогії закону під час подолання законодавчих прогалин та недостатності законотворчої діяльності з боку законодавця. Незважаючи на реформування корпоративного законодавства, захист переважного права учасників командитних господарських товариств все ще позбавлений безпосереднього правового регулювання, і в разі порушення переважного права здійснення захисту можливо винятково на підставі аналогії закону. Автор пропонує перевести з правозастосовної площини в площину законодавчого регулювання обов'язок суду щодо залучення інших учасників (акціонерів) господарського товариства до розгляду справи за позовом про переведення прав та обов'язків покупця. Зазначено про необхідність імплементації відповідних нормативних положень до процесуального законодавства в частині регулювання розгляду справ про переведення прав та обов'язків покупця в корпоративних правовідносинах. Зокрема, на думку автора, варто передбачити для даної категорії спорів обов'язок позивача зарахувати на депозитний рахунок суду грошову суму, що дорівнює ціні договору, а також правові наслідки в разі невиконання даного обов'язку.

Ключові слова: переважне право, переведення прав та обов'язків покупця, пропорційність, учасник, акціонер, господарські товариства, депозитний рахунок.

Постановка проблеми. В корпоративних відносинах, з огляду на їхній майновий та економічний складник, однією з найбільш поширених підстав для виникнення спору є саме порушення переважних прав учасників товариств щодо купівлі часток, акцій чи паїв. Не дивлячись на те, що цей аспект корпоративних спорів постійно перебуває в центрі уваги як наукової, так і правозастосовної діяльності, все ще залишається невирішеним коло питань, пов'язаних із захистом порушених переважних прав під час звернення з позовом про переведення прав та обов'язків за договорами купівлі-продажу акцій, часток чи паїв.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з даної теми. Дослідженню переведення прав та обов'язків покупця в корпоративних відносинах присвячені праці О.В. Кологой-

ди, К.К. Лебедева, М.К. Богуш, Н.А. Сліпенчука, В.Г. Оцела та інших.

Метою статті є встановлення особливостей переведення прав та обов'язків покупця як способу захисту порушеного переважного права в корпоративних відносинах; визначення недоліків чинного законодавства в частині регулювання вказаного способу захисту; наведення пропозицій щодо подолання недоліків та вдосконалення правового регулювання захисту переважних прав в корпоративних відносинах.

Під час захисту корпоративних прав переведення прав та обов'язків покупця як спосіб захисту застосовується тоді, коли було допущено порушення права учасника (акціонера) товариства на переважне пра-

во купівлі частки (акції) при їх відчуженні іншим учасником (акціонером) третій особі. Слід зазначити, що переважне право реалізується в двох формах – право першої відмови (англ. – “right of first refusal”, далі – “ROFR”) та право першої пропозиції (англ. – “right of first offer”, далі – “ROFO”). Різниця між цими формами переважного права полягає в наступному:

– за ROFR учасник (акціонер) товариства, який бажає продати належну йому частку (пакет акцій), має право звернутися до третьої особи, обумовити ціну і потім звернутися до інших учасників (акціонерів) з пропозицією купити належну йому частку (акції) на таких же умовах, що було запропоновано третій особі. Якщо учасники (акціонери) відмовляться реалізувати своє переважне право, лише за таких умов частку (акції) може бути відчужено третій особі;

– за ROFO учасник (акціонер) товариства зобов'язаний спочатку звернутися з пропозицією до інших учасників (акціонерів) товариства і лише потім, у разі їх відмови, контактувати з третіми особами. За такої форми переважного права особа, яка має намір укласти договір купівлі-продажу, перебуває в не вигідному для себе становищі, оскільки ціна, за якою така особа запропонує викупити належну їй частку (акції), може бути нижчою за ту, яку можуть запропонувати на ринку [1].

Переведення прав та обов'язків покупця є не тільки найбільш ефективним, але й практично єдиним способом захисту порушеного переважного права. Відповідно до п. 4.27 Постанови Пленуму Вищого Господарського суду України № 4 від 25.02.2016 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних відносин» (далі – ППВГСУ «Про практику вирішення корпоративних спорів») продаж акцій з порушенням переважного права не є підставою для визнання такого правочину недійсним і зумовлює лише право будь-якого акціонера протягом трьох місяців з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатися про таке порушення, вимагати в судовому порядку переведення на нього прав та обов'язків покупця акцій [2].

До внесення змін до корпоративного законодавства переведення прав та обов'язків покупця у корпоративних спорах щодо порушення переважного права купівлі частки (акцій) в статутному капіталі товариства здійснювалося за аналогією закону, на підставі ч.4 ст. 362 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [3]

Зокрема, про це йшлося в Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про

практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24.10.2008 № 13, в якій ВСУ роз'яснив, що у випадку продажу акціонером закритого акціонерного товариства акцій з порушенням переважного права будь-який акціонер закритого акціонерного товариства вправі вимагати в судовому порядку переведення на нього прав та обов'язків покупця за аналогією з нормою частини четвертої статті 362 ЦК України [4].

Сьогодні право звернутися до суду з позовом про переведення прав та обов'язків покупця частки (акцій) в статутному капіталі передбачено ч.4 ст. 7 Закону України «Про акціонерні товариства» (далі – ЗУ «Про АТ») [5] та ч. 5 ст. 20 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – ЗУ «Про ТОВ») [6] Тому для цих видів господарських товариств аналогія закону не підлягає застосуванню (з огляду на спеціальні норми законодавства), однак її застосування все ще є необхідним у випадках, коли йдеться про командитні товариства: відповідно до ст. 79 Закону України «Про господарські товариства» (далі – ЗУ «Про товариства») передбачено право вкладників командитного товариства переважно перед третіми особами набувати відчужувану частку (її частину) в складеному капіталі товариства [7].

Однак в самому ЗУ «Про товариства» жодним чином не згадується право на звернення особи з позовом про переведення на неї прав та обов'язків покупця в разі порушення її переважного права. Таким чином, якщо позов про переведення прав та обов'язків покупця буде пред'явлено учасником командитного товариства, то звернення з позовом про переведення прав та обов'язків покупця може бути реалізовано лише на підставі ч. 4 ст. 362 ЦК України.

Звісно, подібну прогалину в законодавчому регулюванні можна і надалі долати за допомогою застосування ст. 362 ЦК України, однак з формально-юридичної точки зору, аналогія закону – це тимчасове вирішення проблеми недосконалості законодавства і не має сприйматися як належне. Отже, пропонується внести зміни до ЗУ «Про товариства» шляхом доповнення ст. 79 Закону пунктом «ж» наступного змісту: «право звертатися до суду з позовом про переведення прав та обов'язків покупця в разі порушення переважного права на придбання частки».

Характерним також для переведення прав та обов'язків покупця як способу захисту є те, що він застосовується лише в тих випадках, коли покупцем є третя особа – не співвласник і не учасник (акціонер) товариства. Згідно з п. 4.5 ППВГСУ «Про

практику вирішення корпоративних спорів», якщо особа бажає продати свою частку кому-небудь іншому із числа учасників товариства, то в такому разі ми не можемо вести мову ані про наявність, ані про можливість реалізації переважного права іншими учасниками товариства, оскільки воно застосовується лише при продажу (а не будь-якому іншому відчуженні) частки чи акцій саме третій особі, яка не перебуває з товариством у відносинах участі.

Окрім цього, необхідно зробити акцент на тому, що йдеться про порушення переважного права шляхом продажу, а не будь-якого іншого відчуження. Про це йдеться як в ч.4 ст. 362 ЦК України, так і в ст. 21 ЗУ «Про ТОВ», згідно з якою учасник товариства має право відчужити свою частку (частину частки) у статутному капіталі товариства, оплатно або безоплатно, іншим учасником товариства або третім особам. Таким чином, якщо учасник (акціонер) уклав договір дарування частки (акцій), то в такому випадку переважне право відсутнє, а отже, і відсутня правова підстава для звернення з позовом про переведення прав та обов'язків покупця.

При цьому законодавцем допущено недолік юридичної техніки, оскільки в ЗУ «Про ТОВ» першою йде спеціальна норма (стаття 20 Закону), якою регулюється порядок оплатного відчуження за договором купівлі-продажу, а за нею йде загальна норма (стаття 21 Закону), згідно з якою законодавцем констатується право учасника товариства на оплатне чи безоплатне відчуження частки в статутному капіталі та виняток із правила, передбачений ч.2 ст. 21 ЗУ «Про ТОВ» – можливість встановлення в статуті положення, що відчуження частки (частини частки) та надання її в заставу допускається лише за згодою інших учасників.

Щодо особливостей реалізації такого способу захисту, як переведення прав та обов'язків покупця в корпоративних відносинах, слід зазначити, що чинним корпоративним законодавством передбачено принцип пропорційності, за умови, якщо бажання реалізувати своє переважне право виявило декілька учасників (акціонерів). Зокрема, дане положення передбачено ч.2 ст. 20 ЗУ «Про ТОВ». Принцип пропорційності під час реалізації переважного права та переведення прав та обов'язків покупця передбачено і ч.3 ст. 7 ЗУ «Про АТ». Однак в даному аспекті правового регулювання є доволі серйозні недоліки, пов'язані з самою реалізацією цього принципу пропорційності, на які варто звернути увагу.

Обидва закони передбачають пропорційність під час реалізації переважного

права, однак кожен закон містить різне формулювання. Якщо ч.2 ст. 20 ЗУ «Про ТОВ» однозначно містить вказівку на застосування принципу пропорційності лише під час реалізації переважного права декількома учасниками, то ч.2 ст. 7 ЗУ «Про АТ» такої вказівки не містить і зазначає про набуття акцій під час звернення з позовом про переведення прав та обов'язків пропорційно кількості акцій, що належать кожному з акціонерів. Формулювання «кожному з акціонерів» при цьому не тотожне формулюванню про застосування пропорційності під час реалізації переважного права кількома учасниками, продемонстрованому в ч.2 ст. 20 ЗУ «Про ТОВ».

За таких умов виникає запитання: якщо з позовом про переведення прав та обов'язків покупця звернувся один акціонер, чи має він право набути всі акції за договором купівлі-продажу, яким порушено його переважне право, чи законодавець обмежує його лише правом отримання тієї частини зазначених акцій, які пропорційно відповідають тій кількості акцій в статутному капіталі, якими він володіє на даний момент? Окрім цього, якщо з позовом про переведення прав та обов'язків покупця звернуться декілька акціонерів, то чи потрібно при застосуванні принципу пропорційності враховувати розміри акцій в статутному капіталі інших акціонерів? Адже, наприклад, в цьому аспекті ч.2 ст. 20 ЗУ «Про ТОВ» дозволяє однозначно стверджувати, що принцип пропорційності стосується лише тих осіб, які вирішили скористатися своїм переважним правом.

Через дещо некоректне формулювання ч.3 ст. 7 ЗУ «Про АТ», з формально-юридичної точки зору, можна сказати, що йдеться про застосування принципу пропорційності при кожному випадку звернення з позовом про переведення прав та обов'язків покупця, незалежно від того чи даний позов подано одним акціонером, чи групою акціонерів. Однак, з іншого боку, ч.3 ст. 7 ЗУ «Про АТ» зазначає про набуття акцій за ціною та на умовах, запропонованих третій особі, що не дозволяє говорити про набуття лише частини з цих запропонованих акцій, оскільки в такому випадку порушується умова про предмет договору купівлі-продажу з третьою особою, права та обов'язки за яким мають бути переведені на акціонера, що звернувся з відповідним позовом.

К.К. Лебедєв вважає, що в разі пред'явлення позову про переведення прав та обов'язків покупця лише одним учасником (акціонером), він в будь-якому випадку має право на купівлю лише тієї частки (акцій), яка пропорційно відповідає його

частині власності в статутному капіталі. Підхід же правозастосовної практики, за яким за наявності лише однієї особи, яка звернулася з позовом про переведення прав та обов'язків покупця, така особа має право набути в повному обсязі частку (акції), які було відчужено з порушенням її переважного права, вчений рішуче заперечує та критикує [8].

О.В. Кологойда, розмірковуючи над тим, який зміст закладений в поняття «пропорційність» під час переведення прав та обов'язків покупця в корпоративних відносинах, частково погоджуючись з К.К. Лебедєвим, відмічає, що подібний підхід дозволив би захистити права та інтереси не тільки осіб, які звернулися до суду з відповідним позовом, але й інших учасників (акціонерів), які будуть звертатися пізніше. При цьому автор наголошує і на проблемах такого підходу – наприклад, неможливість акціонерів протидіяти вступу до складу товариства третьої особи [9].

Також вчена наголошує, що особливістю даного способу захисту є той факт, що відбувається заміна сторони в договорі купівлі-продажу: покупцем стає учасник (акціонер), чие переважне право порушено і який звернувся з відповідним позовом. До нього переходить весь комплекс прав та обов'язків за оспорюваним договором. Говорити про їх перехід лише щодо частини предмету договору суперечить самій природі переведення прав та обов'язків.

Якщо ж звернутися до правозастосовної практики, то переведення прав та обов'язків за договором купівлі акцій та питання його пропорційності було предметом розгляду судової справи № 917/280/15, рішення в якій прийнято Господарським судом Полтавської області від 22.12.2015. Чим характерна ця справа, так це тим, що судом було виконано вимогу щодо залучення інших акціонерів до справи, а також зроблено посилання на ч.3 ст. 7 ЗУ «Про АТ», якою передбачено пропорційність під час реалізації переважного права [10]. Однак суд обмежився цитуванням законодавства і коментарів щодо даної норми не навів.

Відповідно до п. 4.26 ППВГСУ «Про практику вирішення корпоративних спорів», в тих випадках, коли в статуті акціонерних товариств не передбачено особливостей відчуження акцій та реалізації переважного права, суд задовольняє заявлені вимоги акціонерів про переведення на них прав покупців акцій пропорційно кількості акцій, якими вони володіють. При цьому знову ж таки відбувається цитування правової норми, жодного уточнення її змісту. Можна зробити висновок, що правозастосовна практика

не тлумачить ч.3 ст. 7 ЗУ «Про АТ» таким чином, що пропорційність підлягає застосуванню і в тих випадках, коли з позовом про переведення прав та обов'язків покупця акцій звертається лише один акціонер.

Подолати дану ситуацію планується шляхом запровадження в ЗУ «Про АТ» того ж підходу, який продемонстровано законодавцем щодо товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Зокрема, внести зміни до ч.3 ст. 7 ЗУ «Про АТ», доповнивши її таким змістом: «Якщо кілька акціонерів товариства скористаються своїм переважним правом, вони придбавають акції пропорційно до розміру належних їм часток у статутному капіталі товариства». При цьому згадку про пропорційність в інших випадках слід вилучити з ч.3 ст. 7 ЗУ «Про АТ».

Наступним аспектом дослідження є обов'язок суду під час розгляду справи про переведення прав та обов'язків покупця за позовом учасника (акціонера) залучити до справи інших учасників (акціонерів). Даний обов'язок передбачено п. 4.26 ППВГСУ «Про практику вирішення корпоративних спорів», в якому суд обмежується вказівкою лише щодо акціонерів, залишаючи учасників інших господарських товариств, в яких існує переважне право, поза увагою. Вважається, що з огляду на природу переважного права купівлі-продажу в господарських товариствах дане положення ППВГСУ «Про практику вирішення корпоративних спорів» слід тлумачити поширювально, тобто застосовувати в тому числі і до товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, командитних товариств. Однак в Постанові не зазначається, в якості кого – третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмету спору, чи третьої особи, яка таких вимог не заявляє, – такі акціонери мають бути залучені.

Варто відмітити, що чинне господарське процесуальне законодавство передбачає необхідність залучення третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, у випадках, коли прийняття судом рішення у справі сторона може набути право стосовно третьої особи, або третя особа може пред'явити вимоги до сторони. Зокрема, такий обов'язок позивача передбачено ст. 51 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) [11]. Однак наслідком недодержання вимоги законодавства є лише те, що згідно з ч.2 ст. 51 ГПК України обставини справи, встановлені судовим рішенням, не мають юридичних наслідків під час розгляду позову, пред'явленого стороною, яка брала участь у цій справі, до цієї третьої особи або позову, пред'явленого цією третьою особою до такої сторони. Таким чином, ця норма не спонукає

учасника (акціонера) юридичної особи під час звернення з позовом про переведення прав та обов'язків покупця повідомляти та залучати решту акціонерів товариства.

Позиція Вищого господарського суду України щодо необхідності залучення до справи інших учасників (акціонерів) під час розгляду вказаної категорії спорів викликає питання, чи можуть залучені судом акціонери змінити свій статус в процесі розгляду справи, якщо суд залучив їх як третіх осіб, що не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору, однак самі акціонери бажали б вступити у справу в статусі третіх осіб, що заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору, чи навпаки. Адже одна частина акціонерів може не заперечувати набуття позивачем прав та обов'язків за договором купівлі-продажу акцій та задовольнитись вступом в якості третіх осіб, що не заявляють самостійних вимог, на боці позивача, тоді як інша частина акціонерів бажали б вступити у справу як треті особи, що заявляють самостійні вимоги.

Якщо звернутися до ст. 49 ГПК України, то даною нормою передбачено можливість вступу у справу третьою особою, що заявляє самостійні вимоги щодо предмету спору, до закінчення підготовчого провадження або ж до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, шляхом подання відповідного позову. Вищезазначене положення на практиці застосовується і щодо бажання третіх осіб, що не заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору, змінити свій статус.

Зокрема, Ужгородський міськрайонний суд Закарпатської області ухвалою від 11 квітня 2019 року в справі № 308/11607/17 прийняв позов третьою особою, яка не заявляла самостійних вимог щодо предмету спору, змінивши її процесуальний статус, відповідно, на третю особу, що заявляє самостійні вимоги. [12]

Однак на мою думку, здійснення учасниками провадження подібних процесуальних дій під час розгляду справ про переведення прав та обов'язків покупця акцій є зайвим і потреби в їх здійсненні можна уникнути, якщо підійти до даного питання дещо з іншої точки зору. Решта учасників (акціонерів) товариства повинні мати можливість визначитися зі своїм правовим статусом до подання відповідного позову.

Для цього пропонується внести зміни до ЗУ «Про АТ» та ЗУ «Про ТОВ» шляхом передбачення в них обов'язку особи, яка звертається із позовом про переведення прав та обов'язків покупця, надати суду доказ

того, що нею повідомлено решту акціонерів про свій намір звернутися з позовом до суду. В такий спосіб решта акціонерів будуть поінформовані про факт порушення їх переважних прав, а також отримають можливість вступити у справу як співпозивачі, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору, чи треті особи, які заявляють самостійні вимоги. Своєю чергою неподання такого доказу, аналогічно із невнесенням грошової суми на депозитний рахунок суду, повинно бути підставою для залишення позову без розгляду.

Раніше в ми зазначали про застосування ст. 362 ЦК України за аналогією закону до корпоративних відносин. Зокрема, дана стаття, регулюючи порядок переведення прав та обов'язків покупця, містить вимогу щодо внесення грошової суми в розмірі ціни договору купівлі-продажу, на рахунок суду. Однак ч.4 ст. 362 ЦК України, окрім закріплення вимоги внесення грошової суми на депозитний рахунок суду, не передбачає жодних правових наслідків.

Відповідь на останнє питання можна знайти в Постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» (далі – ППВССУ «Про практику захисту речових прав»), згідно з п. 18 якої, якщо за позовом про переведення прав та обов'язків покупця при порушенні переважного права на підставі статті 362 ЦК України, особа не внесе одночасно з пред'явленням позову на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за укладеним договором повинен був сплатити покупець, суд зобов'язаний відмовити в задоволенні позову [13].

Проте, коли йдеться про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю чи акціонерні товариства, то, як було встановлено раніше, застосуванню підлягає спеціальне законодавство, а отже, посилення на вищезазначену позицію не є можливим. Отже, яким чином врегульовано це питання безпосередньо в корпоративному законодавстві? Саме на встановленні відповіді на це питання і хотілося б зупинитися надалі.

Сьогодні єдина норма, якою регулюється питання внесення грошової суми на рахунок суду під час розгляду справ про переведення прав та обов'язків, що стосується переважного права в господарських товариствах, є п.п. 2 п. 4 Прикінцевих та перехідних положень ЗУ «Про ТОВ». Зокрема, правовим наслідком невиконання обов'язку із внесення суми на депозитний рахунок суду є залишення позову без розгляду. Цією ж нормою також передбачено, що вона підлягає застосу-

ванню доки не буде внесено відповідних змін до ГПК України. При цьому закон передбачає, що ці зміни стосуватимуться винятково розгляду справ, порушених за позовною вимогою, передбаченою ч. 5 ст. 20 ЗУ «Про ТОВ», – переведення прав та обов'язків покупця частки в статутному капіталі.

Однак, якщо звернутися до чинного ГПК України, то він не містить вимоги щодо необхідності внесення грошової суми на депозитний рахунок суду при переведенні прав та обов'язків покупця частки (чи акцій) в статутному капіталі – обов'язок із внесення грошової суми на депозитний рахунок пов'язується лише із забезпеченням судових витрат (ч. 4 ст. 125 ГПК України) та зустрічним забезпеченням, в разі подання заяви про забезпечення позову (ч. 2 ст. 141 ГПК України). Отже, п.п. 2 ч. 4 Прикінцевих та перехідних положень ЗУ «Про ТОВ» все ще підлягає застосуванню на практиці.

Щоправда, якщо для товариств з обмеженою відповідальністю ця проблема вирішена чітко та однозначно, то ситуація з акціонерними товариствами належної уваги з боку законодавця не отримала. Чинний Закон «Про АТ», на жаль, не містить ані норми, якою б передбачався обов'язок із внесення суми на депозитний рахунок суду, ані норми, яка б за своїм змістом була аналогічна нормі, зазначеній в Законі «Про ТОВ».

Пропонується внести зміни до ЗУ «Про АТ», доповнивши ч. 5 ст. 7, аналогічно з ЗУ «Про ТОВ», абзацом 2, в якому передбачити: «позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошові кошти в розмірі, сплаченому покупцем на виконання договору купівлі-продажу акцій, визначеному в ухвалі суду».

Окрім цього, оскільки наступні питання стосуються процесуального права, а не матеріального, то слід якомога швидше внести до ГПК України зміни щодо розгляду судових справ за позовами про переведення прав та обов'язків покупця не тільки частки в статутному капіталі (як це передбачено Прикінцевими та перехідними положеннями ЗУ «Про ТОВ»), але й акцій та паїв, передбачивши, зокрема, що: 1) невиконання вимоги про внесення грошових коштів на депозитний рахунок суду є підставою для залишення позову без розгляду; 2) суд у своєму рішенні вирішує питання про перерахування грошових коштів, внесених на депозитний рахунок суду, покупцю або про їх повернення

Висновки

Сьогодні стан правового регулювання захисту переважного права в корпоративних відносинах потребує вдосконалення та переосмислення. Спеціальні закони, що

регулюють корпоративні відносини, мають бути приведені у відповідність між собою. Необхідно подолати стан, за якого механізм захисту переважного права учасників одних господарських товариств прописаний законодавцем краще, порівняно з захистом переважного права учасників інших. Окрім цього, деякі аспекти захисту переважного права в корпоративних відносинах, зокрема, питання правових наслідків невиконання вимоги щодо внесення суми, яка дорівнює ціні договору купівлі-продажу, повинні бути якомога швидше перенесені до процесуального законодавства, з чим законодавець безпідставно зволікає.

Список використаних джерел:

1. Viner M. Shareholders' agreements: right of first refusal versus right of first offer. *Deal Law Wire*. 2017. URL: <https://www.deallawwire.com/2017/11/14/shareholders-agreements-right-of-first-refusal-versus-right-of-first-offer/>.

2. Постанова Пленуму Вишого Господарського Суду України в редакції від 25.02.2016 №4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин». Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>.

3. Цивільний кодекс: Закон України в редакції від 04.02.2019 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003, № 40–44, ст. 356;

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 року №13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів». Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.

5. Про акціонерні товариства: Закон України в редакції від 1.10.2018 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2008, № 50-51, ст.384.

6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України в редакції від 06.02.2018 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018, № 13, ст.69;

7. Про господарські товариства: Закон України в редакції від 17.06.2018 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991, N 49, ст. 682.

8. Лебедев К.К. Защита прав обладателей бездокументарных ценных бумаг (материально- и процессуально-правовые аспекты разрешения споров, связанных с отчуждением бездокументарных ценных бумаг). Москва : Волтерс Клувер, 2007.

9. Кологойда О.В. Судова практика у спорах, пов'язаних із захистом переважних прав акціонерів на придбання акцій. *Господарське судочинство. Судова практика в господарських справах*. 2015. №2. С. 100–113.

10. Рішення Господарського суду Полтавської області від 22.12.2015 у справі № 917/280/15. Платформа Liga.Zakon. Verdictum. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/54598415>.

11. Господарський процесуальний Кодекс: Закон України в редакції від 28.08.2018 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 6. ст.56.

12. Ухвала Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 11.04.2019 в справі № 308/11607/17.

13. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ №5 від 07.02.2014 року «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав». Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>.

The article is devoted to analysis of peculiarities of national legislation regarding regulation of such remedy in corporate legal relations as transfer of buyer's rights and obligations. Analysis of legislative provisions and judicial practice, given in the article, is directed on discovery peculiarities of performing the protection of preemptive right, as well as discovery of shortcomings, and bringing of author's own suggestions for the improvement of preemptive right's protection. In particular, author has established incoherence of corporate legislation in regard to conditions and procedure of buyer's rights and obligations transfer. Depending on the type of business entity, current legislation shows different approach towards regulation of terms and procedure of violated preemptive right's protection. Shortcomings of legislative provisions' legal writing have been established. In particular, current legislation shows inaccuracy of wording in the regulation of the principle of proportionality regarding transfer of buyer's rights and obligations in corporate legal relationships; special provision structurally precedes the general provision, etc. Attention is drawn towards excessive application of analogy of the law in overcoming of legislative gaps and also lack of legislative activity on legislator's behalf. In spite of corporate legislation being reformed, preemptive right's protection of members of limited partnership is still deprived of direct legal regulation and in case of preemptive right's violation, protection can be performed through analogy of the law. The author suggests to reconsider the approach towards court's obligation to involve other members (shareholders) of business entity in taking part in hearings regarding lawsuits on the transfer of buyer's rights and obligations. In particular, in order to provide protection of rights and interests of other members (shareholders), opinion has been expressed regarding imposing on the claimant the duty to provide evidence of him informing other members (shareholders) about his decision to apply to the court for protection of violated preemptive right. Necessity for implementation of corresponding norms into procedural legislation regarding regulation of litigation in cases of the transfer of the rights and obligations of the buyer in corporate legal relations has been noted. In particular, according to author, for such type of disputes, claimant's obligation to transfer money, equal to contract's price, on the court's deposit account should be contemplated, as well as legal consequences of not performing this obligation.

Key words: preemptive right, transfer of buyer's rights and obligations, proportion, member, shareholder, business entity, deposit account.